

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poljski delegat zahteva prelom vnošajev s fašistično Španijo

Poročilo o mirov- nih pogodbah

Grčija zahteva strategično mejo

London, 18. apr.—Namestniki zunanjih ministrov štirih velesil sestavljajo poročilo o mirovnih pogodbah za Italijo, Rumunijo, Bolgarijo, Ogrsko in Finsko, ki bo predloženo zunanjim ministrom Velike Britanije, Rusije, Amerike in Francije, ko se bodo sestali na konferenci v Parizu 25. aprila. Namestniki so se zedinili o nekaterih provizijah mirovnih pogodb.

Pogodbe za balkanske države, ki se bodo aplicirale tudi na Italijo, so bile v načelu odobrene. Provizije določajo med drugim: Odpoklic zavezniških sil, ko se bodo pogodbe pričele izvajati. Izjema bo veljala za komunikacijske linije ruske armade.

Garancija človeških pravic brez plemenskih, verskih in jezikovnih razlik.

Veljavnost nekaterih predvojnih pogodb naj ostane.

Preključitev dunajske konference, ki je dala Ogrski dve tretjini Transilvanije in provinco Rutenijo.

Sprejetje bivših sovražnih držav v organizacijo Združenih narodov po legalni vzpostavitvi mira.

Namestniki zunanjih ministrov so se zedinili glede vprašanja omejitve italijanske armade na 200.000 mož in državne milice na 65.000 mož. Francija se je izrekla za revizijo meje z Italijo. Rusija in Velika Britanija se še nista sporazumeli glede italijanske mornarice.

Sporazum še ni dosežen glede začrtanja nove meje med Jugoslavijo in Italijo ter usode italijanskih kolonij v Afriki. Rusija zahteva poverjenišvo Tripolitanije in oškodovano od Italije.

Grčija zahteva velik kos bolgarskega ozemlja. To je 150 milj dolg pas ob grško-bolgarski meji med jugoslovansko in turško mejo. Grčija skuša potisniti Bolgarijo proč od obrežja ob morju med Solunom in Aleksandroupolisom, da si zajamči strategično mejo.

Tojo bo postavljen pred sodišče

Bivši premier na listi vojnih zločincev

Tokio, 18. apr.—General Hideki Tojo, predsednik tokijske vlade v času zavratnega japonskega napada na Pearl Harbor, ki je igral vodilno vlogo v japonskih agresijah, se bo moral zagovarjati pred člani mednarodnega sodišča. On je na listi vojnih zločincev. Obravnava se bo pričela prihodnji teden.

Na listi vojnih zločincev, ki bodo postavljeni pred sodišče, je 25 drugih Japoncev, ki so oblikovali japonske smernice v zadnjih desetih letih.

Ameriški prosekutorji so se oddahnili, ko so bili informirani, da člani ruske delegacije, ki so dospeli v Tokio iz Vladivostoka, ne bodo zahtevali, da se ime cesarja Hirohita vključi v seznam vojnih zločincev.

Glavni ameriški prosekutor je Joseph B. Keenan. On je dejal, da so člani ruske delegacije dali zagotovilo, da bodo kooperirali z njim v vseh ozirih.

Domače vesti

Obisk

Chicago.—Glavni urad SNPJ je v sredo obiskala mrs. Anna Gabersek iz Sioux City, Iowa, v spremstvu mrs. Josephine Bur-russ iz Chicagoa.

Poroke

Fontana, Cal.—Zadnji teden se je tukaj poročilo pet članov in članic društva 569 SNPJ. Charles Blasič, predsednik društva, si je izbral za nevesto Elviro Skavich, tajnico društva; podpredsednik Valentin Zajec si je izbral zapisnikarico Ruth Rodman, članica Betty Bostian pa Georga Chamberlaina. Društvo želi vsem obilo sreče in zadovoljstva! Elvira Skavich in Ruth Rodman sta lani prišli semkaj s starši iz Chicagoa, kjer sta obe družini dobro poznani.

Iz Clevelanda

Cleveland.—V bolnišnici je umrla Agnes Sot (Zot), rojena Zgajnar, stara 62 let, doma iz Zdenke vasi pri Dobrem polju in v Ameriki od 1900. Njen prvi mož je umrl pred 20 let, drugi mož Frank Sot pa pred tremi tedni. Bila je članica SDZ. Tukaj zapuščata tri poročene hčere in šest vnukov in vnukinj, v Canon Cityju, Colo., brata Johna Zgajnarja, v starem kraju pa sestro. — John Adamič se je po prestani operaciji vrnil iz bolnišnice. — Doma, ko je šla v klet, si je pri padcu zlomila nogo mrs. Godina iz Collinwooda. — Pri družini Joe Polpan so se oglašile rojenice in pustile sinčka.

Volilna kampanja v Italiji

Stranke imenovale veliko število kandidatov

Rim, 18. apr.—Volilna kampanja se je pričela v Italiji v senci možnosti nadaljnjih znižanj odmerkov kruha in drugih živil. Zaključena bo 2. junija, ko se bodo vršile prve splošne volitve v deželi. Od izida volitev zavisi obstoj monarhije.

Vse politične stranke so udeležene v kampanji. Postavile so okrog sedem tisoč kandidatov za 556 sedežev v parlamentu. Novi parlament bo moral spisati novo ustavo. Pred Italijo je dolga pot, katero bo morala prekorčiti. Glavni problem je ekonomska obnova.

V Italiji je okrog 60 političnih grup in strank, toda izmed teh je samo sedem imenovalo kandidate. Komunisti, socialisti, republikanci in akcisti tvorijo veliko, narodna demokratska zveza in krščanski demokrati pa desnico. Slednji imajo oporo pri Vatikanu.

Opazovalci trdijo, da se bo volitev udeležilo 20.000.000 državljanov. Oni vidijo možnost, da se bo večina izrekla za odpravo monarhije in ustanovitev republike. Ta možnost se očituje v izidu krajevnih volitev, ki so se vršile v zadnjih tednih.

Holandske čete pobijajo domačine

Batavia, Java, 18. apr.—Holandske čete so ubile čez 70 domačinov v dveh bitkah v bližini tega mesta. Pravi uradno naznailo. Trije holandski vojaki so padli v bitki, pet pa je bilo ranjenih. Prej je bilo objavljeno poročilo, da so holandske čete napadle indoneško vojaško posadko v Pesingu.

Kitajski komunisti v Čungčunu

Vladne čete poražene v bitki

Peiping, Kitajsko, 18. apr.—Komunistične sile so udrele v Čungčun, glavno mesto Mandžurije, po porazu čet centralne vlade v predmestjih. Zasedle so glavno železniško postajo in več drugih poslopij.

Vojaška posadka centralne vlade je utrpela velike izgube v bitki s komunisti. Bojazen je, da se bo civilna vojna razširila na druga mandžurska mesta.

V Peiping dospela poročila pravijo, da je 40.000 komunističnih vojakov udrla v Čungčun. Ostanke vladnih čet so izolirani in v nevarnosti uničenja.

Komunistične sile kontrolirajo kraje ob progi železnice Mukden-Harbin.

Hillman proti usta- novitvi nove stranke

Platforma odbora za politično akcijo

Washington, D. C., 18. apr.—Sidney Hillman, predsednik unije Amalgamated Clothing Workers in načelnik odbora za politično akcijo Kongresa industrijskih organizacij, je dejal, da je proti ustanovitvi tretje politične stranke v tem času. Naglasil je, da bi bilo slabo za deželo, ako bi republikanska stranka dobila večino sedežev v nižji kongresni zbornici pri volitvah v prihodnjem novembru. Njegov odbor bo priporočal izvolitev onih kandidatov, ki bodo podpirali platformo odbora, vsebujočo 17 točk. Te v glavnem bazirajo na programu pokojnega predsednika Roosevelta. Odbor bo koncentriral svoje napore za izvolitev kandidatov za kongresnike in senatorje, ki se strinjajo s platformo. — Kampanjo bo vodil na državni in krajevni podlagi.

Hillman je dalje rekel, da bo odbor skušal dobiti dolar od vsakega izmed 6.000.000 članov unije CIO. Sprejemal bo tudi prispevke od drugih posameznikov in grup, ki imajo slične cilje kot odbor.

„Možnosti, da bo republikanska stranka postala progresivna, ni,“ je dejal Hillman. „To leto bo zelo uspešno za progresivne kandidate.“

Glede zunanje politike je odbor zavzel stališče, da mora priti atomska energija pod kontrolo organizacije Združenih narodov. Notranji program naglašata potrebo ohranitve urada administracije za kontrolo cen in pravice vseh državljanov do dostojnih stanovanj.

Premier Sidehara bo obdržal pozicijo

Tokio, 18. apr.—Baron Kijuro Sidehara je naznanil, da bo obdržal pozicijo predsednika japonske vlade, dokler se ne pojavi stabilizacijska sila. On ni bil kandidat pri splošnih volitvah in ni član nobene izmed treh glavnih japonskih političnih strank, ki so dobile večino glasov pri volitvah. Sidehara je priznal, da bi morala vlada predstavljati voljo ljudstva, zato pa je naglasil, da nekateri se še ne zavedajo dejstva, da je bila Japonska poražena v vojni in da se problemi ne morejo reševati tako kot so se v predvojni dobi.

Odslovitve avtnih delavcev v Detroitu

Detroit, Mich., 18. apr.—Ford Motor Co. je naznanila, da bo morala začasno odsloviti 45.000 delavcev, ki so unoseni v njenih tovarnah v Detroitu in drugih mestih. Vzrok je pomanjkanje jekla in avtnih pritliklin.

PODRŽAVLJENJE JEKLARSKE INDU- STRIJE V ANGLIJI

Konservativci pod vod- stvom Churchilla po- bijajo predlog

VIHARNA DEBATA V PARLAMENTU

London, 18. apr.—Delavska vlada, ki je prišla na krmilo po zmagi pri splošnih volitvah, je storila najdrznejši korak z odločitvijo za poddržavljenje jeklarske in železarske industrije. Vrednost te se cenila na \$800.000.000. V industriji je upostenih čez 400.000 delavcev.

Takoj po naznanilu, da se je vlada odločila za poddržavljenje industrije, so se dvignili konservativci pod vodstvom bivšega premierja Winstona Churchilla in v svojih govorih pobijali odločitev. Churchill je dejal, da je odločitev politično raketirstvo.

Roland Jennings, ki reprezentira Sheffield, središče orožne industrije, in Waldron Smithers, konservativca, sta udrihala po vladi. Smithers je obdolžil premierja Attleeya, da je osvojil Hitlerjeve metode. Na zahtev laboritov je moral Smithers preključiti opazko.

Odločitev delavske vlade je izzvala viharno debato v parlamentu. Churchill in drugi konservativci so nadlegovali Attleeya v vprašanji in ostro obojevali odločitev.

Kritikom je odgovorjal John Wilmot, minister za zaloge. Dejal je, da mora jeklarska industrija služiti ljudstvu in to se bo zgodilo s poddržavljenjem. Zadevni načrti so že sestavljeni in bodo predloženi parlamentu v odobritev.

Wilmot je informiral poslanke, da bo vlada ustanovila posebne odbore za kontrolo jeklarske industrije. Delavska vlada bo lahko uveljavila načrte, ker ima večino v parlamentu, čeprav bodo konservativci vztrajali v opoziciji.

Churchill je pritiskal na Attleeya, naj da zagotovilo, da vlada ne bo podvela akcije, dokler parlament v debati ne izrazi svojega stališča, toda dosegel ni ničesar.

Močna armada je ruski cilj

Voznesenski svari pred agresijo

Moskva, 18. apr.—Nikolaj Voznesenski, načelnik državne načrtno komisije, je opozoril ljudstvo, da mora Rusija držati močno armado, da bo lahko preprečila agresijo v bodočnosti.

„Pozabiti ne smemo,“ je dejal, „da monopolistični kapitalizem lahko rodi nove agresije. Da se prepreči nove agresije, je treba razorožiti vse agresivne države in jih podvreči vojaški ter ekonomski kontroli. V organizaciji Združenih narodov moramo imeti ustroj za vzdrževanje in zaščito svetovnega mira in preprečenje agresije. Tovarši Stalin nas je posvaril pred možnostjo nove agresije.“

Naše oborožene sile morajo biti ojačane v interesu varnosti Sovjetske unije. Druga naša naloga je rehabilitacija v vojni opustošenih pokrajin, restavriranje industrij in poljedelstva, da se poveča produkcija in dvigne življenjski standard ruskega ljudstva.“

Voznesenski je dejal, da petletni načrt delovca med drugim razmah težkih industrij. Nove industrije bodo izšle v vzhodni Sibiriji in transkavkaskih pokrajinah.

Akcija za odpravo kontrole cen

Koalicija republikan- cev in demokratov zmagala

Washington, D. C., 18. apr.—Nižja kongresna zbornica je pod pritiskom močne koalicije republikancev in demokratov iz južnih držav v bistvu odglasovala za odpravo kontrole cen. Amendmenti inflacijskega zakona, ki so bili sprejeti in ti bodo uničili vse smernice urada administracije cen. Rezultat se bo pokazal v navijanju cen.

Paul Porter, načelnik urada administracije cen, je posvaril javnost pred inflacijo, ki bo prišla, če bo seant odobril akcijo nižje kongresne zbornice. Zakon glede kontrole cen se ne bo mogel izvajati.

„Akcija nižje kongresne zbornice pomeni preklic kontrole cen,“ je rekel Porter.

Chester Bowles, direktor urada za ekonomsko stabilizacijo, je v svojem govoru po radiu opozoril ameriško ljudstvo, da bo akcija nižje kongresne zbornice sprožila divjo orgijo špekulacij, katero ne bo mogla ustaviti nobena sila.

Sprejeti so bili amendmenti, ki določajo odpravo živilskih subvencij, in garancije industrijam, da bodo lahko gradile profite. Življenje urada administracije cen je bilo podaljšano za devet mesecev, ne za eno leto, kakor je zahteval predsednik Truman. Drugi amendmenti določajo drastično revizijo vseh faz kontrole cen.

Britske čete v Transjordaniji

Voditelji židovske organizacije protestirajo

London, 18. apr.—Zunanji urad je objavil vsebino pogodbe, katero je Velika Britanija nedavno sklenila s Transjordanijo, arabsko deželo. Na podlagi pogodbe bodo britske čete ostale v Transjordaniji. Velika Britanija bo tudi obdržala letalske baze.

Pogodbo je v imenu Velike Britanije podpisal zunanji minister Ernest Bevin, v imenu Transjordanije pa premier Ibrahim Hašim. V smislu pogodbe bo Transjordanija stalna britska baza. Velika Britanija je dobila mandant nad deželo po zaključitvi prve svetovne vojne od Lige narodov.

Transjordanija je bila prvotno del Palestine. Voditelji židovske organizacije, ki vodijo kampanjo za osvoboditev Palestine, so protestirali proti sklenitvi pogodbe. V protestu naglašajo, da so bili židje oropani zavetja.

Reuther svari pred depresijo

Chicago, 18. apr.—Walter P. Reuther, predsednik unije združenih avtnih delavcev, je dejal, da bo Amerika zabredla v novo depresijo in ekonomski kaos v treh letih, če ne bodo voditelji ameriških industrij kooperirali z delavskimi unijami in osvojili program ekonomske demokracije. V Chicago so se sestali na seji člani eksekutivnega odbora avtne unije. To je prva seja od konvencije v Atlantic Cityju, N. J., na kateri je bil Reuther izvoljen za predsednika unije.

Formiranje nove grške vlade

Atene, Grčija, 18. apr.—Konstantin Tsaldaris je dobil nalogo formiranja nove grške vlade, ko je premier Panayotis Poulitas resigniral. Tsaldaris je monar-

NAPETOST NA BLIŽNJEM VZHO- DU SE POVEČALA

Velika Britanija skuša ustaviti pohod Rusije

TURCIJA PODPISA- LA POGODBO

Jerusalem, Palestina, 18. apr.—Ustanovitev „neodvisne transjordanske države“ je povečala napetost v deželah Bliznjega vzhoda. Velika Britanija hoče imeti v Transjordaniji trdnjavo, ki naj bi ustavila širjenje ruskega vpliva.

Sirijska vlada je padla in kot vzrok se omenja naraščajoči vpliv pristašev Amira Abdula-ha, vladarja Transjordanije. Abdulah ima na svoji strani tri bivše premierje. Ti so Hassan Aki, Hosni Bawazi in Halep Az-zim.

Sukru Jabri, predsednik Sirije, je bil za sklenitev zveze s Transjordanijo, toda Velika Britanija mu je prekrizala račune s podpisom pogodbe s Transjordanijo. Britska vlada je prej podpirala sirijskega predsednika v prizadevanjih za odpoklic francoskih čet iz dežele, zdaj pa se je postavila na stran opozicije.

Velika Britanija je odgovorna za politični razkol med voditelji Arabske lige. Kakor v proflasti, tako tudi sedaj izigrava eno grupo proti drugi.

Bagdad, Irak, 18. apr.—Regent Abdul Illah je dejal, da bo vračanje britskih vojaških baz v Irak predmet diskuzij, ko se bodo pričela pogajanja glede revizije britsko-iranske pogodbe, ki je bila sklenjena pred desetimi leti.

Velika Britanija ima osem baz v Iraku. Najvažnejši sta v Habbeniju in Saibu.

Radijsko poročilo iz Ankare pravi, da so bila pogajanja glede sklenitve pogodbe vzajemne pomoči in prijateljstva med Turčijo in Irakom uspešna. Pogodba je bila podpisana. Pogajanja so trajala osem tednov.

Rusija se ne vmešava v poljske zadeve

Chicago, 18. apr.—Jan Stanczyk, delavski minister v poljski vladi v Varšavi, je zanikal obdolžitve, da se Rusija vmešava v poljske notranje zadeve in da je konfiscirala živila, ki so bila namenjena prebivalcem Poljske.

Stanczyk je prišel v Chicago iz Atlantic Cityja, N. J., kjer je bil delegat na konferenci pomožne organizacije Združenih narodov. On bo imel več govorov pred člani poljskih organizacij v Chicagu.

Klavniški delavci zapretili s stavko

Chicago, 18. apr.—Klavniški delavci, člani unije Kongresa industrijskih organizacij, so zapretili z otkicem stavke, če ne bo kongres raztegnil kontrole urada administracije cen na mesno industrijo. Unija je sklicala shod, katerega se je udeležilo čez 10.000 delavcev. Herbert March, distriktni direktor unije, je dejal, da bo stavka oklečna, če se bo kongres udal pritisku onih, ki zahtevajo odpravo kontrole cen.

Argentinski list prenehal izhajati

Buenos Aires, Argentina, 18. apr.—List La Critica je prenehal izhajati zaradi finančnih potočkov. Izdajal ga je bivši radikalni poslanec Raul D. Taborda, sovražnik polkovnika Perona, ki je bil pri volitvah izvoljen za predsednika argentinske republike.

hist in gotovo je, da bodo monarhisti in drugi desničarji dobili vse pozicije v kabinetu.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt letu; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestavno \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$6.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenaravnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

Glasovi iz naših naselbin

IZ DETROITA

Detroit, Mich.—Stavke v naši avtomobilski metropoli so do malega poravnane in mesto se polagoma vrača v svojo normalnost. Na političnem polju smo še precej aktivni in do neke mere tudi prilično složni.

Med nami je bil mlad partizan po imenu Lazar Denda. On je zapuščen v jugoslovanskem poslanstvu v Washingtonu. Iz Jugoslavije je došel pred nedavnim, kjer je služil pri partizanih. Če se ne motim, je imel čin majorja. Med drugimi nam je tudi povedal, da se je bil udeležil borb pri osvoboditvi Zagreba in Ljubljane. Privoščeval nam je o trpljenju partizanov in skozi kaj vse so morali iti, predno jim je zasijalo sonce svobode. Rekel je, da so mnoge jugoslovanske matere in dekleta strgale svoje obleke raz sebe za obezpečanje ranjenih partizanov. Kadar so dobili kaj živeža, so vedno gledali, da so prejeli slabotni večji delež; lačni in obnemogli so vztrajali v borbi. Kadar pa so prišli do kakšne obleke, niso pozabili svojih dragih doma, ki so bili potrebni. Noben partizan ni imel več kot eno obleko, kajti če mu je bila sreča mila, ako je bil dovolj oster nož in puška ni zgrešila cilja in da je dobil kaj več obleke, jo je takoj dal drugim, ki niso bili tako srečni.

Ko so partizani osvobodili Zagreb in Ljubljano, so imeli na tisoče mater, ki so prišle iz svojih skrivališč in prinesle vse, kar so mogle poskrbiti pred okupatorjem. Lazar Denda nas je tudi malo pokritiziral, češ, da smo pustili našo mladino, da se je preveč odtujila od naših seg ter da je izgubila skoro vse stike z jugoslovansko mladino, to je, da je skoraj popolnoma brezbržna, kaj se godi v domovini njenih očetov in mater. Res, fant ne zgeda več kot 25 let star, toda ima veliko izkušenj za seboj in govori z modrostjo 60-letnega starca. V imenu jugoslovanskega ljudstva se nam je toplo zahvalil in rekel, da ne bo jugoslovanski narod nikdar pozabil na gmotno in moralno podporo, ki jo je prejel iz Amerike.

Da, bratje in sestre, domovina nas kliče: Pomagaj, sin! Pomagaj, hči! Pomagaj domovini, ki je porušena, požgana in pogazena. Pomagaj ji, da se postavi zopet na noge in prične novo in svobodno življenje. Najbolj pa so potrebni pomoči otroci, ker statistika kaže, da jih je več kot 50 odstotkov bolnih, povečini za pljučne bolezni. Država pri vsej dobri volji ne more storiti zanje vsega, dasi bi rada, in sicer iz razloga, ker ni zdravniških instrumentov in ne drugih potrebnih sredstev za zdravljenje.

Kakor je jugoslovanski javnosti v Zedinjenih državah in Kanadi znano, smo se namenili pomagati bednim otrokom s tem, da jim pomagamo zgraditi bolnišnico, kjer se bodo zdravili otroci in se jim bo pomagalo v kolikor se jim more pomagati. Za ta humanitarni namen se je Rusiji in efektiven stroj za pobijanje komunizma in "komunizma" v Evropi.

Naša Dolenjka v svojem večeršnjem pismu iz Londona sugestira še drugi vzrok—popolno pomanjkanje dobre volje ali vsake diplomatske uglasjenosti s strani Jugoslovanov, predvsem Slovencev napram zavezniški okupacijski armadi in vladi v coni A. Njena analiza psiholoških diferenc med Angleži in Slovenci je zanimiva. Da v tem sporu Jugoslovanci ne koristijo mrko ali celo sovražno obnašanje tržaških in primorskih Slovencev ter Hrvatov napram anglo-američnim vojakom in okupacijski oblasti, ni dvoma. Ampak za to obnašanje imajo dobre vzroke, ki ne izvirajo toliko iz psihološke karakteristike, kolikor iz političnih razlogov.

Kot je Tito dejal v svojem govoru pred narodno skupščino, ko je govoril o zunanjih politikah, so zavezniški pripeljali iz Italije v Trst in cono A 12 vlakov in 70 kamijonov fašističnih teroristov iz Italije, seveda z namenom, da jim služijo kot "protiuteži" proti Slovincem in onim tržaškimi Italijanom, ki so za priklopitve Trsta k Jugoslaviji, ker vidijo le v tem njegovo bodočnost. Je seveda še več drugih političnih vzrokov, ki so v arca tržaških in primorskih Slovencev in Hrvatov zasejali mržnjo do okupacijske oblasti in torej tudi do vojakov v coni A.

Ako bi bila zavezniška politika glede Trsta in Primorja nepristranska ali toliko naklonjena Jugoslovanom kot je Italiji, bi gotovo izginila tudi vsa nasprotstva in "narodne diference" in bi se tudi Slovenci z veseljem padajšili z okupacijskimi vojniki. Najbrže bi tudi slovenska dekleta rade šle z njimi na ples ali se celo ljubimkale. Toda ker vedo, da je zavezniška politika proti njim in na strani Italije, so pač postali zagrenjeni do skrajnosti. V enakem položaju bi enako storili tudi Američani in Angleži.

odločila detroitska podružnica 108 SANSa, da skupno s podružnico 1 SANSa priredi priredbo z igro in plesom na velikonočno nedeljo, to je 21. aprila. Pričetek ob treh popoldne v Slovenskem delavskem domu, 437 S. Livernois.

Naslov igre je "Mati". Že samo ime pove, da je jako pomembna in vsakozki zanimiva. Videli bomo sliko partizanskega trpljenja. Noben Detroitčan ne bi smel izostati od te priredbe. Igrali bodo naši najboljši igralci in igralke kot so: mrs. J. Urban, mrs. Gorup, Mary Rant, Ciril Rant in Jos Kotar. Šepetalec pa bo Mike Gregorič, režiserka pa Mary Rant.

Na priredbi bo nastopil kot glavni govornik Fred Vider, gl. tajnik SNPJ. Po programu bo igral poskočne polke in lepe valčke Mathew Pink in njegov orkester. Za lašne pa se bo zavzel gospodinjaki klub, ki bo s svojimi dobrotami tolažil vse lačne želodce. Naši zavezni trgovci pa so nam zagotovili, da bodo gotovo vso željo pogasili. Torej kdor si želi dobrega užitka, ne sme zamuditi te priredbe, katere čisti prebitek bo oddan za pomoč revnim in bolnim otrokom v stari domovini.

Albert Kirn.

V ŠMARJAH NI BILO
BELOGARDISTOV!

Cleveland, O.—Naslednje sta v izčrpnih dveh zanimivih pismih iz Šmarje pri Ajdovščini, datiranih 4-4-46. Prvo je od nečakinje, drugo od njene svakinje.

Dragi stric!—Dam vam vedeti, da sem prejela Vaše pismo z velikim veseljem in še z večjim veseljem čitala, da ste še živi in zdravi, ko nisimo toliko časa vedeli drug za drugega. Po hudih časih je prišel čas, da se skoraj zopet pišemo. Torej najlepša hvala za pismo in še posebej za dar, katerega pa do sedaj še nisimo prejeli.

Dragi stric, tri leta sva bili z mamo in otroci sami. Moj mož je bil vojni ujetnik, sina Franca pa so potisnili v vojske, čeprav je imel komaj 16 let. Po razpadu Italije je šel France k partizanom. Sedaj hodi v šolo za oficirje. Na veliko veselje je prišel mož po treh letih zdrav domov. Ne morete si predstavljati, kakšno življenje je bilo v teh časih za nas ženske. Vse smo se borile po svoje proti našim sovražnikom in kar največ pomagale partizanom. Ti ubogi reveži so bili lačni, bosi in nagi in vedno v nevarnosti. Otroci, stari in mladi, vse je bilo za našo zmagajo, katero smo tudi dosegli po dolgi, mučniški borbi. Končno je prišel dan preobrata in svobode! Seveda, žrtvovali smo veliko. Kri je tekla. Jaz sem izgubila dva brata: France je umrl na Siciliji, Maks pa na domu od preganjanja in strahu, ker je bil partizan. Obleka nam je segnala po bunkarjih. Kar smo jo imeli doma, so jo pobrali belogardisti, četniki in pozneje Nemci.

V časopisih čitamo, kako Amerika pošilja blago in kako se

tam zanimamo in zbirate za našo pomoč. Seveda, vsi ne pridejo na vrsto, ker nas je preveč revežev. Sporočiti vam moram, da so se v času vojne naši ljudje zelo dobro obnašali. V vsej šmarjenski občini ni bilo niti enega belogardista. Z najlepšimi pozdravi Vaša nečakinja Dorica Kante.

Spoštovani!—Tudi jaz sem čitala Vaše pismo in ker vidim, da zelo radi čitate vesti iz domačih krajev, sem sklenila, da vam napišem nekaj vretic. Najprvo se vam predstavim: sem svakinja vaše nečakinje Dore, sestra njenega pokojnega moža Franca.

Torej Vas zanima, kako smo se zadržali za časa vojne? S ponosom vam lahko rečem, da ni bilo niti enega belogardista med nami. To je v Šmarjah, Dolnjih Branici, Svinnu (spada pod Šmarje), Brjih (pod Rihenberg) in Gabrjah. Drugo je bilo precej te sodre, največ pa v Zebljah in Dorenbergu. Rečem vam, da smo se jih bolj bali nego Nemcev.

Leta 1941-42 se je začela Kalvarija za Slovence. Italijani so pobirali naše fante in ko so ostali pričež pristopati k partizanom, so začeli pobirat in zapirati vse vprek. Vsak dan so pridržali kamijoni v vas in pobrali vse, kar so dobili. Stiskali smo pesti in v srcu grozili, da bo prišel dan plačila.

Po polomu Italije je prihrumel Nemec kot kralj Atila in prišlo je še hujše trpljenje. Večinoma smo živeli po bunkarjih pod zemljo. Vasi so gorele, ljudi so streljali kot zajce. Kdor je bil za kaj sposoben, pa v Nemčijo. Naša vas Potok in sploh Šmarje jim je bilo zelo na piki in če bi ne imeli tako dobrega duhovnika, kateri se je vedno potegoval za nas, bi vas gotovo upeli. Požgana je bila samo Gruntarjeva (bivši župan) in Kantetova hiša. Zaprti pa so bili vse od kraja, razen mladeničev, ki so bili v partizanih. Poleg strahu nam je pretlela še lakota. Druga nismo jedli kot krompir in polento in delili do zadnje skorje s tovariši. No, nam ni prav nič žal za to, samo da nam je zasijala toliko pričakovana svoboda!

Prav večerjamo obhajali obletnico, ko so Nemci streljali iz Štanjela in je padlo okrog 300 min v Šmarje, pa ni niti enega ranilo. Napravili smo veliko prireditev in po tolikih letih so zopet zaigrali naši stari godei. Res čudno, da je ostalo Šmarje nepoškodano po toliki odporni sili partizanov. Rihenberg, Ustje in Štanjel so popolnoma pogoreli, veliko vasi okrog pa delno. Proti Gorici je vse porušeno. Mi smo sicer svobodni, a ne še popolnoma. Meja v Jugoslavijo je še zaprta in pod Štanjelom gre črta, kjer gospodarijo Angleži. Mi imamo v tej okupirani zoni poseben denar, kateri zunaj ne velja nič. Pri nas gospodarja Jugoslavija in enkrat v maju ali juniju nas prikličejo k nji za stalno. Pod Italijo pa ne gremo več, raje zopet v boj do zadnje kaplje krvi. Raje v smrt kot biti zopet suženj!

Tako nam pišeta sorodnici iz Šmarjev, kjer, kot omenjata, ni bilo izdajalcev. Dorica je že prej priložila sliko sina Franca, kateri je v partizanski obleki z zvezdo na čepici.

Leo Poljšak.

PISMO IZ ZADVORA
PRI LJUBLJANI

Milwaukee, Wis.—Pred kratkim sem dobil pismo od mojega nečaka Gabrijela Gašperšiča iz Zadvora, pošta Dobrunje pri Ljubljani, datirano 19. jan. 1946. Gabrijel je sin moje sestre, po domače Majerčkov. Pismo se glasi:

Dragi stric!—Po dolgih letih vam spet lahko pišem in vas prav priročno pozdravim, kakor tudi Vašo ženko, sinove in hčerko Eni. Danes sem bil doma pri očetu in sem čital Vaše pismo, ki ste ga pisali moji mami. Vaši sestri, toda žal, mama ga ni brala, ker je umrla že 13. nov. 1943. Bolehala je dolgo in

končno jo je strla ta strašna vojna.

Ob razpadu Jugoslavije so nas okupirali Italijani, št. Vid nad Ljubljano pa Nemci, tako tudi vse na ono stran Save proti Kamniku, od Lazov pa do Zaloge, tako da je šla nemško-laška meja vrh Kašeljakega hriba proti Javorju in dalje proti Brežicam. Bili smo kakor v kurniku. Italijani so bili lopovi, poleg tega pa še strahopetci. Ljubljano so ogradili z bodečo žico in skoro vsako vas posejboj, tako da nismo mogli iz ene vasi v drugo, ako nismo imeli dovoljenja. Dovoljenje so pa dali samo zanesljivim, to se pravi tistim, ki so mislili, da so z njimi. Kdor je šel v Ljubljano, so ga vsega preiskali, slekli in sezuli, da ne bi morda nesel kaj nevarnega partizanom.

Takega ponižanja še ni doživljal slovenski narod. Po okupaciji so se kmalu pojavili domači izdajalci, ki so izdajali laškim fašistom svoj lastni narod za Judeževе groše. Fašisti so začeli na debelo zapirati ljudi in jih zverinsko mučiti, streljati in ropati po hišah ter domove požigati. Ljudi so preganjali in jih tirali v internacijo. Tako so moški bežali v hribe in zgrabili za puške in tako je šel tudi moj najmlajši brat Jernej v partizane v juliju leta 1941. Bil je izboran borec, toda ko je šel v Ljubljano po navodila, se je našel izdajalec in laški fašisti so ga prijeli ter zverinsko mučili več mesecev ter ga 11. maja 1942 ustrelili kot talca. Takih primerov je bilo na tisoče.

V letu 1942 so pobrali vse moške v Zadvoru in drugih vaseh, kar so jih dobili, nato pa so jih odpeljali na otok Rab, kjer so od glada umirali. Takrat je odšel drugi brat Jože v partizane, jaz pa sem bil v tovarni in me niso dobili. Nič mi ni bil varen življenje. Vsako noč so vpadali v domove in aretirali nedolžne ljudi. Tako je samo iz Zadvora padlo v bojih ali pomrlo v internaciji 35 moških in žensk. Jaz sem bil večinoma v tovarni podnevni in ponoči, kajti domov ni bilo varno iti, ker so te kar na cesti vzeli in te odvekli ali v internacijo ali pa v mučilnico, češ, da si s partizani. Pa tudi v tovarni so me našli in me dne 8. junija 1943 aretirali ter me strašno mučili. Najstrašnejše je bilo mučenje z elektriko. Na vsak palec na nogi so privezali električno žico — to so grozni občutki. Smrt bi bila lahka proti temu laškemu mučenju. Mučilnica je bila v tretjem nadstropju, pa sem vendar slišal grozne krike v klet, kjer sem bil zaprt.

Laške zverine so me obsodile na 17 let ječe zaradi sodelovanja z osvobodilno fronto, kar pomeni, da sem deloval za osvoboditev slovenskega naroda. Iz Ljubljane so me odpeljali v Italijo—skozji zapore v Kopru, Trstu in Benetkah ter me končno odvekli v internacijo v Parmo v sredini Italije. Z nami so ravnali mnogo grše kot z živino. Lahko si mislite, dragi stric, kako grozno je bilo. Uklenjen sem bil na obe roki in po štiri skupaj s prtijago. V Parmi sem bil do 15. jan. 1944, nakar so nas izpustili Nemci, ker je Italija kapitulirala že v septembru. V zaporu smo jedli samo enkrat na dan, tega ne bi niti prašiči jedli, pa še tega je bilo komaj pol litra. Tu sem tudi izvedel, da je mama umrla. Bilo mi je hudo, ker nisem mogel biti pri nji ob njeni zadnji uri, pri nji, ki je toliko skrbelja za nas...

Tako sem 17. jan. 1944 prišel v Ljubljano, domov pa ni bilo mogoče, kajti pri Sv. Urhu v Dobrunjah je bila postojanka belogardistov, izdajalcev slovenskega naroda, ki so iz cerkve napravili klavnico in tam mučili domače ljudi, poštene Slovence, ter jih okrog cerkve več sto zverinsko pobili. Duhovščina pa jih je blagoslovljala, rekoč, da pobijajo v imenu Kristusa. Duhovščina s škofom Rožmanom na čelu je igrala najstrmotnejšo vlogo!

Dne 30. julija 1944 sem dobil dovoljenje, da sem šel domov,

ali že naslednji dan so me tirali domači izdajalci in me odpeljali v Nemčijo v lager ob Donavi na Spodnjem Avstrijskem. Kakor so bili svinje lijani in domači izdajalci, so bili svinje Nemci. Pobili ljudi v masah. Gotovo ste li, kako se je godilo ljudem nemških lagerjih, kjer so na tisoče žrtve.

Iz Nemčije sem se vrnil 15. maja 1945 potem, ko je Jugoslavija že osvobodjena. Ga skupaj sem v laških in škkih mučilnicah prebil 20 mesecev. Doma pa se je mučila žena po kmetijah, da je služila za krompir ali moka je za silo preživela sebe in Cirila, ki je sedaj 14 let v vednem strahu, kdaj vžre še njo.

Sedaj je konec zverinskega postopanja okupatorja in o čih izdajalcev. Sedaj smo bodni! Seveda je pri nas le, kajti okupator in domači izdajalci so uničili mnogo leželo izropali in upostili, pak z voljo, ki jo imamo po osvoboditvi, bo vse in jemite mi, stric, v nekaj popravljeno. Stric, lahko ponosni, da ste sin slovenskega naroda, kajti ta naš narod bil na življenje in smrt za bodo enotno, razen nekajkov, ki so pa pobegnili v Italijo in zmagi naše bodilne vojske.

Je pač še težko in vseh moč je dobrodošla. Kolica dolgega zopora imam zdravje, za zdravljenje pa manjkajo sredstva, ampak na nas je naučila skromno. Teško je za obleko in ob Oprostite, ker vam toliko sem, ampak srce mi ne da. Vam vsaj površno ne strašne dogodke. Pri Vam bom poslal slike. Ne dam, da je stara Jerihova umrla in dva fanta sta bila, France od belogardistov minik je padel v partizanski fašisti pa so ubili Alijo Gusteljina. Pošljamo po pozdrave vsem skupaj! — nečak Gabrijel Gašperšič, Marija in sin Ciril.

John Tol.

PISMA NA POŠTI
BEACHLAND

Cleveland, O.—Na pošti staji Beachland (cona 1815th in Kewance ave. 30. trirana pisma, katerih pismo ne morejo dostaviti, ker ne naslovov naslovijencev. Ali med imeni vaše ime in state v Clevelandu, zgliste te pošti in vprašajte za. Ako pa stanujete izven Clevelanda, naslovite pismo: Beachland Post Office, zone 1, Cleveland, O.

Torej pisma imajo Amalia Kijucarich, nekdovala na 1342 E. 170 st., Muhvic, 315 E. 197 st., John merman ima dve pismi, val je na 18611 Mohawk in Ball ave., Diend Marija, 185 st., Paulin Sosa, 1091 st., Joso Golic brez naslovov ton Moniak ima samo 19301, Anton Kužnik ima 5805 Prosser, 1097 E. 14 185 in Neff road, Frank 5904 Authwait st., ima Broda ob Savi.

Če bi kateri izmed naših vedenih čital te vrstice, kdo drugi vedel za naslovijim naj to pove, nakar jim zglasijo, na omenjeni pošti.

Frank B.

ISČE BRATA

Chicago.—Uredništvo te je prejelo iz Ljubljane od Marije Koru, rojena Kovič, ki želi izvedeti za svoj brata Franca Peterkoviča, ri se je 1. 1907 imel v Chicago, kamor je prišel kosa pri Brežicah na Spodnjem Stajerskem. Naslov njegove stre je: Marija Koru, 3300 st. je: Ljubljana, Slovenija. Med vojno je izgubila in proni brata, njegove otroke za kakšno pomoč. Pozdravljamo posebno pa Roziko in Janko, sta bili pri njej v Ljubljani.

Usoda Trsta in Primorja

Prihočni četrtak se v Londonu zopet sestanejo zunanji ministri Anglije, Amerike, Francije in Rusije. Ta konferenca bo posebne važnosti za vso Evropo, kajti pečala se bo z nesoglasji, ki vladajo med temi silami pri sestavljanju mirovnih pogodb za dežele južnocentralne Evrope, kakor tudi s francoskimi zahtevami napram zapadnim delom Nemčije. Posebno bo ta konferenca važna za Jugoslavijo, kajti na njej se bo odločala usoda Trsta, slovenskega Primorja in Istrije.

Glede Trsta in primorskega vprašanja smo bili prejšnje čase bolj optimistični, ker bila so znamenja, da bo na mirovni konferenci popravljena velika krivica, ki se je po prvi svetovni vojni zgodila Jugoslaviji, predvsem Sloveniji in Istriji, ko sta postali plen italijanskega imperializma. Računali smo, kot so tudi v starem kraju, da bo po končanju druge svetovne vojne popravljena ta krivica in da bo Jugoslavija brez posebnih težav dobila Trst in vse priropano slovensko in hrvaško zaledje.

Ta krivica je še posebno žgoča za nas, ki poznamo zgodovino slovenskega Primorja s Trstom vred, ki so nam znani kraji, v katerih je marsikomu izmed nas tekla zibel, kakor tudi njegovim pradedom skozi dolga stoletja. Odrtranje najbolj kulturnega dela Slovenije je bil za nas vse zelo težak udarec, prav tako odrtranje Trsta od njegovega širokega gospodarskega zaledja in to zaledje od Trsta.

Vse to nas je bolelo, posebno pa primorske Slovence in Istrijane. Ni pa to bolelo zapadni imperialisti, ki so s carsko Rusijo vred leta 1915 napravili tajno pogodbo z italijanskimi imperialisti in jim vrgli ta kos slovenske zemlje s Trstom vred kot plačilo za italijansko pridruženje zaveznikom proti Nemčiji in Avstro-Ogrski. Tudi jih ni bolela italijanska brutalna raznarodovalna politika v Juljski krajini. Kdo se briga za trpljenje 600.000 Slovencev in Hrvatov pod italijansko peto!

Kljub vsem strašnim žrtvam, ki jih je doprineslo jugoslovansko ljudstvo v zadnji vojni na strani zaveznikov in po Churchillovih izjavi zadrževalo več nemških divizij na Balkanu kot sta jih imeli Anglija in Amerika v Italiji, so danes, žal, zopet izgledi, da se zna zopet ponoviti velika krivica Sloveniji in Jugoslaviji v zadevi tržaškega in primorskega vprašanja.

Ni prijetno zapisati te besede, toda vsa poročila iz Londona in drugih virov govore, da so izgledi za Jugoslavijo zelo slabi. In slabi so vsled tega, ker je ameriška, angleška in tudi francoska diplomacija naklonjena Italiji, kateri je zopet pripravljena dati Trst in tudi večji kos Primorske in Istrije. Tej skemi se v svetu četvorizne komisije, ki sestavlja mirovno pogodbo z Italijo, upira le Rusija.

Cinik bo dejal, da bo Italija s tem dobila plačilo zato, ker je Mussolini leta 1935 napadel Abesinijo, ker je s Hitlerjem vred leto pozneje pomagal španskim fašistom inscenirati kontrarevolucijo, ker je leta 1940 zabodel Francijo v hrbet, ko je ležala že skoraj na tleh in prosil Hitlerja, naj mu dovoli bombardiranje Londona s svojo zračno silo, dalje, ker je isto leto napadel Albanijo in Grčijo, prihodnje leto pa Jugoslavijo in po Pearl Harborju z veliko gustom napovedal vojno Ameriki.

Ne bomo dolžili italijanskega ljudstva, da je ono odgovorno za ta dejanja, kajti pod fašizmom ni imelo nobene besede. Toda zgodovinsko dejstvo je, da so tudi italijanske mase v Italiji in Ameriki z navdušenjem podpirale Mussolinija v abesinski imperiistični eskapadi, kakor so tudi in še danes skoraj vsi Italijani podpirajo italijanski imperializem na Primorskem, v smeri in na račun Jugoslavije. Tega ne delajo samo klerikalci, monarhisti, kapitalisti, liberalci in Vatikan, marveč tudi italijanski—socialisti, ker jim je oportunitizem več kot pa načela!

Mi ne bomo igrali vloge cinika in dejali, da ameriška, angleška in francoska politika zato zdaj zopet želi ngraditi Italijo z delom slovenskega Primorja in Istre ter s Trstom, ker je bila zavezniška oasiča in Hitlerju pomagala zažgati Evropo in svet. Tukaj so druga vprašanja. Čudimo pa se vsekakor francoski diplomaciji, ker je tako hitro pozabila tisti nesramni sunek v svoj hrbet. Čudimo se, ker je Francija sedaj pripravljena dati podoben sunek svoji zaveznički Jugoslaviji. Morala imperializma je res čudna, brez vsake logike in brez vsakega srca.

Vzroki, da je anglo-ameriška diplomacija—Francija je le njena lutka—tudi sedaj pripravljena sankcionirati italijanski imperializem na račun Slovenije in Jugoslavije, so v glavnem sledeči:

- 1) Prizadevanje, da se zajezijo ruski vplivi vzhodno od Trsta in Jadrana. Ako Jugoslavija dobi Trst in reši tržaško vprašanje enkrat za vselej s tem, da se ves sporni del priklopi k njej kot avtonomna republika, kot enakopravni del FLRJ, bi s tem tudi ruski vplivi prodrli do Jadrana. Proti temu je posebno naperjena vsa angleška politika, kateri pridno sekundira Amerika. Ta bojazen pred rusko senco najbrže igra glavno vlogo tudi v tržaškem vprašanju.
- 2) Prizadevanje, da se v Italiji prepreči socialna revolucija, ki bi pomotila na smetišču zgodovine vso gnilo monarhistično, kapitalistično in neofašistično reakcijo z Vatikanom vred. Poklonitev Trsta z večjim delom Juljske krajine bi potolažila italijanske mase in pomagala asortirani reakciji, da se vzdrži na krmilu. Na drugi strani bi Italijani lažje pozabili izgubo svojih kolonij v Afriki. Ta točka je najbrže najbolj pri srcu ameriški diplomaciji, ki se boji radikalnih preobratov in socialnih revucij kot hudice križa.
- 3) Vloga in vpliv Vatikana, ki si je utrdil posebno velik vpliv v Washingtonu kot tudi širom dežele. Vsa vatikanska politika stremi za tem, da Italija ne izgubi priropanega Trsta in Juljske krajine. Na drugi strani pa teži vsa ameriška politika za tem, da čim bolj ojača vpliv Vatikana in iz njega napravi trden zid proti

